

Alternativ kommunikation

Den 22/10-2009, 5. semester
DKK-prøven, prøvenummer: 4666
Vejleder: Birgitte Bækgaard
Aabenraa University College Syd

Indholdsfortegnelse

- Indledning ---- side 1
- Problemformulering ---- side 1
- Metode ---- side 1
- Hvorfor er kommunikation vigtig? ---- side 2
- Drengene og deres diagnose ---- side 3
 - Drengene ---- side 3
 - Diagnosen mental retardering ---- side 4
- Kommunikative forudsætninger ---- side 5
 - Hos det mentale retarderede barn ---- side 5
 - Hos drengene ---- side 5
- Pædagogens rolle ---- side 6
 - I forhold til det svært retarderede barn ---- side 6
 - I forhold til drengene ---- side 7
- Anerkendende kommunikation ---- side 8
 - Girafprog ---- side 8
- Konklusion ---- side 9-10
- Bilag 1 ---- side 11
- Bilag 2 ---- side 12

Indledning

Et liv uden kommunikation er svært at forestille sig og kan måske i virkeligheden slet ikke lade sig gøre. Vi har i vores "Dansk, Kultur og Kommunikations" projekt beskæftiget os med børn, vis verbale sprog er meget begrænset. Gennem dette projekt har vi erfaret hvor vigtig kommunikation egentlig er for mennesket. Der er mange måder at kommunikere på, men dog kommunikere alle. Ingen er ens og derfor har vi også som menneske forskellige forudsætninger til at kunne kommunikere. Mennesker med nedsat funktionsevne, mental retardering, autister eller andre handicaps har i de fleste tilfælde en forringet evne til at tilegne sig et verbalt sprog. Det er her vi ser andre former for kommunikation som alternative, supplerende eller kompenserende hjælpemidler der træder frem i stedet eller styrker den verbale kommunikation. Samtidig ser vi at kommunikation er langt mere end det talte sprog, end vi lige går og regner med. Som jeg før nævnede, har mange mennesker med forskellige handicap problemer med den verbale kommunikation. Derfor er det vigtigt at vi som pædagoger har en viden omkring arbejdet med kommunikation og at der er mange alternative og supplerende hjælpemidler, som kan tages i brug. Arbejdet med kommunikation vil altid være lige så vigtigt for den handicappede voksen, som for det handicappede barn. Jeg har valgt i min opgave at koncentrere mig inden for børneområdet på baggrund af vores projekt og da man med tiden har bevist at kommunikation er et livsvigtigt grundlag for at vi som mennesker udvikler os.¹

I vores projekt har vi været ude og observere to mental retarderede tvillinge drenge. Drengene har et begrænset verbalt sprog, som gør dem mere kompliceret at arbejde med, når vi taler om kommunikation, og det er stor set alle former for kommunikation. Det har fået mig til at tænke på hvordan man som pædagog i dette tilfælde kan støtte et barns kommunikation med så et begrænset verbalt sprog som drengenes. Derfor lyder min problemformulering således:

¹ Voss, Anne

Hvordan kan jeg som pædagog støtte kommunikationsevnen hos børn med diagnosen mental retardering?

Metode

I vores projekt har vi beskæftiget os med to mentale retarderede drenge som også har diagnosen gennemgribende udviklingsforstyrrelse uden specifikationer. Jeg vil i min opgave komme ind på begrebet kommunikation og hvorfor det er så vigtigt, da det er et livsnødvendigt grundelement i menneskets liv. Jeg vil derefter lave en beskrivelse af drengene og deres diagnose for at få et indblik i hvad drengene kan. Jeg vil komme ind og beskrive pædagogernes arbejde omkring kommunikation med drengene i institutionen, da der er blevet afprøvet adskillige alternative kommunikationshjælpemidler. Jeg har videre valgt at koncentrere mig om hvordan man som pædagog kan kommunikere og støtte et barn som har et begrænset verbalt sprog. Jeg vil igennem teoretikeren Marshall B. Rosenberg komme ind på "girafsprøg" og anerkendende kommunikation og beskrive hvordan man kan støtte kommunikationen hos mentalt retarderede børn. Jeg vil derudover komme ind på hvordan man med alternative kommunikationshjælpemidler som "Tegn til tale" og "piktogrammer" kan kompensere, støtte eller supplere den verbale kommunikation hos mentalt retarderede børn med den gennemgribende udviklingsforstyrrelse autisme. Det har jeg valgt på baggrund af drengenes begrænsede forudsætning for tilegnelse af kommunikation og deres træk af autisme. Børn med diagnosen mental retardering og børn med autisme har normalt nogenlunde samme forudsætninger til tilegnelse af kommunikation, men da drengene er et sjældent tilfælde, gør at de netop ikke har den samme evne og derfor vælger jeg at beskrive kommunikationshjælpemidlerne piktogrammer og tegn til tale i forhold til det svært retarderede barn med den gennemgribende udviklingsforstyrrelse autisme.

Hvorfor er Kommunikation vigtig?

Kommunikation er grundlaget for at menneskets har en god trivsel. Kommunikation mellem et barn og en voksen er livsnødvendig om barnet så enten er med eller uden verbalt sprog. Gennem kommunikation giver det barnet mulighed for at udtrykke sine ønsker og behov.² Der er ingen mennesker som er ens og derfor har vi også forskellige forudsætninger når vi taler om kommunikation. Kommunikation er noget der sker mellem mennesker, noget man gør sammen, altså noget der foregår i en gensidig relation. Men hos mennesker med forskellige handicaps, kan der være nogle vanskeligheder der for kommunikationen kan

² http://www.finduddannelse.dk/Tegn_Til_Tale_Begyndere_63068.htm

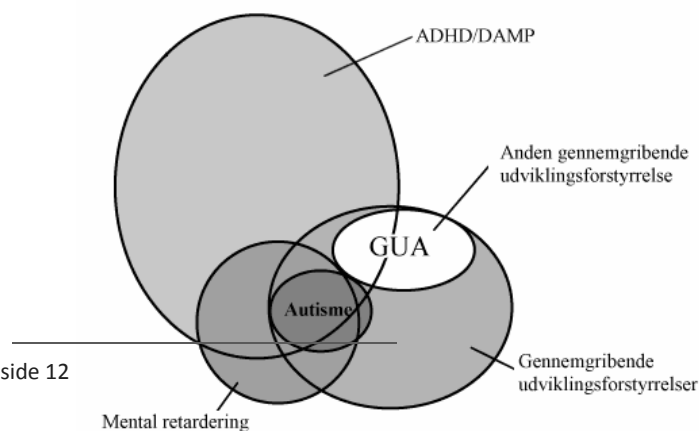
betyde, at der ikke udvikles et talesprog, mister talesproget eller gør det svært at opfatte og forstå talesproget. Det er her man kan gå ind og anvende alternative kommunikationsmidler. Alternative kommunikationsmidler er rigtig vigtige, da de kan gå ind at kompensere eller understøtte det verbale sprog og det er igen en vigtig ting da det danner grundlag for menneskets dannelse, at mennesket kan handle og agere, og at mennesket oplever mening med livet.³ Hvis børn ikke bliver forstået og deres følelser og behov ikke bliver opfyldt kan barnet gå ind i sig selv. Det vil sige at det lukker af for omverdenen og ikke bliver ikke bevidste omkring deres egne følelser og behov.

Drengene og deres diagnose

- **Drengene**

Vi har været i en institution i Sønderborg hvor vi observerede to 5årig tvillinge drenge. Drengene er mentale retarderede og har derudover diagnosen GUU som er forkortelsen på en gennemgribende udviklingsforstyrrelse uden specifikationer. GUU er kun en midlertidig diagnose, indtil man har fundet den gennemgribende udviklingsforstyrrelse. Jeg kan her henvise til bilag 2 for at få et større indblik hvad diagnosen indebærer. GUU vil sige at man er ikke klar over endnu hvilken udviklingsforstyrrelse drengene har, men der er dog en stærk fornemmelse af at det er autisme, da drengene har mange ligheder og tydelige tegn på autisme, men som ifølge eksperterne ikke kan diagnosticeres på grund af den svære grad af mental retardering.

For at få et nogenlunde billede af hvor drenge ca. ligger har jeg benyttet denne model fra: "Interessegruppe for forældre til børn med GUU/GUA"⁴

³ Christensen, Mette Dansk, side 12

⁴http://www.guu-gua.dk/hvad_er_guu_gua.html

- **Diagnosen mental retardering**

Mental retardering (også kaldt udviklingshæmning) er en tilstand hvor udviklingen af forstanden (intelligensen) er stærkt nedsat, forsinket eller mangelfuld. Man kan også beskrive mental retardering således, at der ved barnet mangler et eller flere lag i det normale barns medfødte intelligens og logik. Mental retardering gør at mennesket har en manglende evne til at tilpasse sig i samfundet og vil ofte gennem livet kræve professionel hjælp.

Tegnene på mental retardering vil vise sig i løbet af barndommen og udgør at intelligensniveauet er nedsat og at kognitive færdigheder som **opfattelse, viden, fornuftslutninger, problemløsning, intuition, kreativitet, sprogforståelse, tale, personlig modenhed, grov og finmotoriske færdigheder og sociale evner** kan være nedsat. Når man går ind og vurderer mennesket for mental retardering, vurderer man menneskets nedsatte intellektuelle evner og tilpasningsevne. WHO har en diagnoseliste hvor der inddeles efter intelligenskvotient, altså IQ. Der er inden for mental retardering 5 inddelinger, hvor drengene ligger i sværeste grad af mental retardering hvor IQ'en er under 20.

- Let retardering, hvor IQ ligger mellem 50 -55 til 70 (85% af alle retarderede)
- Middelsvær retardering, hvor IQ ligger mellem 35-40 til 50-55 (10% af alle retarderede)
- Svær retardering, hvor IQ ligger mellem fra under 20 til 35-40 (5% af alle retarderede)
- WHO's definition bruger også en 4.grad "dybt retarderet" hvor IQ ligger under 20⁵

En IQ under 20 gør menneskets evne til at forstå og adlyde beskeder og informationer meget begrænset. Mange med svær mental retardering har handicaps som gør dem immobile, har svært ved renlighed og har et meget begrænset ikke sproglig kommunikation. De har svært ved at tage vare på egne basale behov og kræver konstant hjælp.⁶ I drengenes tilfælde hvor IQ ligger under 20 gør at de kognitivt ligger på et udviklingsniveau som et barn fra 6-9 måneder. Det gør blandt andet, at de har et meget begrænset sprog og mulighed for tilegnelse af alternative kommunikationshjælpemidler, men det vil jeg senere komme ind

⁵ Gade, Henrik W:

⁶http://aarhuskommune.cabocomm.dk/files/aak/aak/content/filer/sociale_institutioner/handi_info/publikationer/Udviklingshaemning.pdf

på i min opgave. Derimod fungerer drengenes motorik udmærket, de kan løbe, gå, spise og har ingen problemer med finmotorikken og her mener jeg spisesituationerne hvor de klarer sig udviklingsmæssigt/motorisk på samme niveau som andre 5 årige børn.

Kommunikative evner

- **Hos det mentale retarderede barn**

Jeg vil i det her afsnit prøve at give et billede af hvordan det mentale retarderede barn i den sværeste grad har det. Ifølge Henrik W. Gade har mennesket 5 nye lag i intelligensen:

- Et abstrakt talesprog- evnen til at skelne mellem fortid, nutid og fremtid
- Et "overjeg" – Freudianske begreb, har evnen til at kunne sætte sig uden for sig selv
- Er skriftsprog – evnen til at læse og skrive
- Matematik – evnen til at regne
- Empati – evnen til at bevidst kunne føle for og forstå andre mennesker

Ved det retarderede barn forsvinder lagene en efter en. Først forsvinder empatien og derefter vil det blive meget svært for barnet at lære matematik, læse og skrive. "Overjeget" og sproget forsvinder ofte helt ved den sværeste grad af mental retardering.

Ved det mentale retarderede barn i den sværeste grad forsvinder dets unikke intelligens sprog. Jo længere IQ'en kommer ned af skalaen, jo flere evner og organer mister barnet. I det værste tilfælde helt nede på bunden af skalaen kan barnet ikke bevæge sig, ikke spise, ikke høre, ikke se. Barnet lever, men er uden for rækkevidde. Barnet kræver struktur hver dag. Det er utrolig vigtigt at dagene minder om hinanden så meget som muligt. F.eks. skal barnet stå op på samme tid hver dag selv i weekender og i ferier.⁷

- **Hos drengene**

På baggrund af drengenes diagnose er deres kommunikative evner meget begrænset og har derfor stort set intet verbalt sprog. Pædagogerne i institutionen har taget alternative kommunikationsmidler i brug og har forsøgt sig med piktogrammer, tegn til tale og Pecs. Piktogrammerne havde ingen virkning på drengene, de forstod ikke systemet i at man på sin private tavle skulle rykke rundt på billederne inden man fortog sig det næste. Drengene fik flere nederlag end det hjælp dem, så det gik pædagogerne fra. Pædagogerne afprøvede sammen med en talepædagog også hjælpemidlet Pecs, men igen forstod drengene ikke

⁷ Gade, Henrik W, side 34-42

sammenhængen mellem det der var illustreret på billederne og den virkelige genstand som stod foran dem. Pædagogerne er gået fra Pecs, da de oplever at metoden ikke virker, men talepædagogen vælger dog stadig at øve pecs med drengene. "Tegn til tale" er også blevet afprøvet på drengene, men der er meget få tegn drengene kan aflæse, de kan ikke selv lave tegnene, men kan som sagt aflæse nogle få. Pædagogerne har selvfølgelig hele vejen kigget på hvordan drengene udtrykker sig, og har valgt at understøtte dette i stedet for hele tiden at prøve og lærer drengene nye alternative kommunikations muligheder.

Pædagogens rolle

- **I forhold til det svært retarderede barn**

Som pædagog er det vigtigt at du lærer barnet at kende og finder barnets stærke og svage sider og derefter bruge barnets stærke sider til at styrke de svage. Kommunikationen kan hos det svært retarderede barn være meget begrænset. Det er samtidig rigtig vigtig at skabe en god relationen til barnet, da det kan have stor betydning for tilegnelse at kommunikation. Det er vigtigt at man er konkret, da barnet ikke kan forstå lange sætninger. Brug hænderne og kropssproget til at vise barnet hvad du vil have det skal lave. I mange tilfælde kan man hos det svært mentale retarderede barn som har den gennemgribende udviklingsforstyrrelse autisme bruge tegn til tale og piktogrammer.⁸ Derfor er det vigtig at vi som pædagog har et kendskab til alternative og supplerende kommunikationsmidler.

Tegn til tale er et af de mange kommunikationshjælpemidler pædagogen kan få kendskab til. Tegn til tale er en kommunikationsform som mennesker med Downs syndrom, autisme, cerebral parese, andre former for hjerneskader og i de fleste tilfælde mennesker med mental retardering kan have stor gavn af. Tegn til tale er et kommunikation middel hvor man understøtter det verbale sprog med tegn og bygger på kropssprog, mimik og naturlige tegn. Da man af natur, altså ubevidst bruger kropssprog hver dag er tegn til tale forholdsvis nem at anvende i frem for talesproget. Tegn til tale er en visuel kommunikationsform. Det har en stor betydning for sprogforståelsen, da de fleste bedst husker og forstår det man har set. Efter et stykke tid hvor pædagogen har arbejdet med tegn til tale vil barnet opleve at forskellige bevægelser kan bruges til at udtrykke sine følelser, ønsker og behov. Men andre ord barnet vil få en sprogsucces. Erfaringer

⁸ Gade, Henrik W, side 42

gennem tiden fortæller blandt andet at tegn til tale er en kommunikationsform som kan styrke det verbale og har der igennem givet mulighed for bredere samvær med andre, bedre oplevelse af sig selv og i det hele tage givet en større livskvalitet.⁹

Piktogrammer er endnu et kommunikationshjælpemiddel pædagogen kan tage i brug. Ligesom tegn til tale, anvendes piktogrammer hos mennesker med Downs syndrom, autisme, cerebral parese, mental retardering. Dog kræver piktogrammer at barnet har evnen til at tænke abstrakt. Piktogram er et hjælpemiddel til at strukturere barnets hverdag via billeder. Piktogrammer er et symbolsystem som er tydelige hvide tegninger på sort baggrund, det er sort og hvidt så barnet ikke bliver forstyrret af farver og andre unødige ting som der f.eks. kunne være på et fotografi. I institutionen og i hjemmet er piktogrammer et rigtig godt kommunikationsredskab, da barnet har mulighed for at udtrykke sine følelser, ønsker og behov. Det piktogrammerne også er meget kendt for i institutionen og i hjemmet er den struktur det skaber ved at man på et tavle eller andre underlag kan sidde billederne op i den rækkefølge dagen/ugen/timen skal forløbe og derved ved barnet hvad det skal i løbet af dagen/ugen/timen. Man kan også bruge piktogrammerne til at fortælle historier, klister på kasser og mapper for at fortælle, hvad der er inden i.¹⁰

- **I forhold til drengene**

I forhold til drengene har pædagogerne langt hen af vejen støttet drengenes sprogtilegnelse ud fra et normalfunktionerende barn, da de udviklingsmæssigt er fra 6-9 måneder. Det foregår således at drengene ligger på ryggen mens pædagogerne pludrer, synger, laver ansigtsudtryk og i det hele taget snakker til dem, som et lille barn. Ud fra et barns normale udvikling kan man sideløbende se drengenes afvigelser forskellige steder. F.eks. når man prøver at fange barnets opmærksomhed, laver man forskellige lyde, ansigter, fagter, prøver at få øjenkontakt osv. og det er her rigtig svært at fastholde drengene eller helt at få deres opmærksomhed. De reagerer heller ikke hvis man f.eks. ringer med en klokke eller klapper i hænderne. Gennem højtlesning, kigge i billedbøger, fanger og vedholder heller ikke drengenes interesse. Her går pædagogerne stadig ind og øve og stimulere drengene. Der hvor pædagogerne kan få drengenes opmærksomhed er ved rim og remser, sange. Især sange med fagter fanger dem meget og tæt kontakt i form af knus og kram vil den ene af drengene meget gerne.

⁹ Bjerregård, Marianne, side 3

¹⁰ <http://www.kommunikationsudvikling.dk/?side=36>

Efter vores observationer af drengene og pædagogerne i vores projekt, oplevede vi at der igennem sanglegende opstod mest verbal kommunikation. En af drengene var rigtig god til at "synge" med. Jeg sætter synge i anførelsestegn, da han ikke sang med som et normaludviklet barn ville have gjort, men sang med på den måde f.eks. ved sangen "hjulene på bussen" kunne han synge "rundt, rundt, rundt, åben og lukke, klir, klir, klir" samtidig med han gjorde fagterne til sangen. Gennem sangene så man begge drenge udtrykke glæde, man kunne på deres kropssprog se at det var noget de kunne lide. Når en sang var færdig, kunne begge drenge sige synge også sang man igen, de kunne også udtrykke at de ville synge igen ved at lave fagterne til sangene.

Da drengene udtrykker sig mest gennem kropssprog og ved få ord og lyde er det her pædagogerne går ind og støtter drengene ved at være anerkendende. Pædagogerne støtter drengene meget ved at gribe dem i det de gerne vil. F.eks. hvis en af drengene siger: "synge" spørger pædagogen om han vil synge, da kan drengene nogle gange finde på at ligge sig ned, da det er sådan de plejer at synge med dem. Pædagogen går ind og anerkender drengen og hans kommunikative evner, ved at give udtryk for forståelse og det gør hun ved at spørge om de skal synge og derefter igen vise forståelse ved at synge med ham, da han har lagt sig ned som endnu et tegn på at ville synge. Pædagogen bekræfter hans ønske om at synge, ved at sætte ord og handling på. Det er en kommunikationsform Marshall B. Rosenberg kalder for "girafsprag" og det vil jeg gå videre med i næste afsnit.

Anerkendende kommunikation

En vigtig ting i drengenes hverdag er den anerkendende tilgang. Da der ikke er den store udveksling af ord og drengene ikke altid har mulighed for at udtrykke sig, så er det utrolig vigtigt at den professionelle pædagog ved hvordan man omgås med hinanden. Vi har samtidig som kommende pædagoger et ansvar for at børn får en god opvækst som der i serviceloven § 8 stk. 2 også står beskrevet:

"Stk. 2. Dagtilbudene skal i samarbejde med forældrene give børn omsorg og støtte det enkelte barns tilegnelse og udvikling af sociale og almene færdigheder med henblik på at styrke det enkelte barns alsidige udvikling og selvværd og at bidrage til, at børn får en god og tryk opvækst."¹¹

Anerkendende kommunikation er utrolig vigtig for et barn, om barnet så er psykisk udviklingshæmmet eller om barnet er fuldstændig normalfungerende er det her vigtigt at vi som den professionelle pædagog ved hvordan vi skal omgås børn med forskellige forudsætninger for at styrke barnets, selvværd, selvfølelse og

¹¹ <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=20297#K4>

selvtillid. Det får mig til at tænke på Marshall B. Rosenberg og hans udvikling af "girafsprø" også kaldt "ikke voldelig kommunikation". Girafsprø er en anerkendende tilgang som jeg i mange tilfælde syntes kan være brugbare i arbejdet med børn som har forskellige handicaps, da man går ind og er meget opmærksom på andres behov.

- **Girafsprø**

Som vi ved er kommunikation en vigtig forudsætning for menneskets tilværelse her i livet. Ord har en vis magt og ord kan gøre mennesket ked af det eller glæde det. Marshall B. Rosenberg udviklede en kommunikationsform som han kalder "Girafsprø". Rosenberg beskriver girafsprø som en kommunikationsform hvor formålet er at skabe en god og ligeværdig kontakt med andre. Ikke mindst mener Rosenberg at, gennem "girafsprø" fremmer vi vores eget selvværd, det vil sige at komme i kontakt med vores egne følelser og behov. Det giver mennesket mulighed for at handle empatisk overfor vores medmennesker. At man er klar over sine egne følelser og behov gør at man er i bedre stand til at se andres følelser og behov.¹²

I drengenes tilfælde er der ikke den gensidige kommunikation i form af det verbale, men drengene kan stadig i nogle situationer udtrykke hvad de vil og ikke vil. Men pædagogerne har i arbejdet med "girafsprø" den anerkendende tilgang der skal til, for at de kan mærke drengenes behov. Efter observation af drengene og deres hverdag, ser vi pædagogerne være meget opmærksomme på, når drengene udtrykker sig. Pædagogerne møder drengene med glæde og prøver så vidt som mulig og opfyldte deres behov. Det kan til tider være svært og frustrerende for pædagogerne, da det kan være svært at aflæse hvad drengene føler og ønsker. Pædagogerne er derfor ofte nødt til at gætte sig frem til hvad drengene gerne vil og mange gange finder de aldrig ud af hvad de ville. Drengene er ikke altid bevidste om deres egne behov og er tilbøjelig for at tilpasse sig ind efter det pædagogerne gik ud fra drengene ønskede. Det er en problematik som kan være svært for pædagogerne, men jeg tænker også hvor frustrerende det må være for drengene i ikke at blive forstået, men det er et dilemma pædagogerne står i, hvor spørgsmålet er: hvor meget drengene kan forstå og er klar over deres egen behov og eksistens.

Konklusion

Efter projektet med drengene, fandt jeg ud af hvor vigtig kommunikationen er i ens liv. Og det har været hjerteknusende og se to drenge være så kommunikativt svage at faktisk ingen alternative, supplerende

¹² Weirsøe, af Bodil, side 7-8

kommunikationshjælpemidler kan tages i brug. Men heldigvis så vi masser af kærlighed, knus og kram som tegn på at drengene har det godt. Det vil jeg mene blandt andet skyldes den anerkendende tilgang i at forstå drenges følelser og behov. Som Marshall B. Rosenberg skriver, er girafsprøget hvor man møder andre mennesker med empati. Og hvis man møder de mennesker som er omkring en med denne empati, vil kommunikationen og relationen blive stærkere og man føler sig mere værdsat. Man vil derved opnå mere selvværd, da man bliver respekteret som den man er.

I drengenes tilfælde er det vigtigt at man som pædagog møder dem på deres niveau, for at drengene kan blive forstået, få opfyldt deres ønsker, behov og anerkendt deres følelser. Hvis ikke de ikke bliver forstået og ikke for deres behov opfyldt, kan de ende med at blive helt inde lukket og gå ind i sig selv.

I de fleste tilfælde hvor barnet på grund af mental retardering ikke har noget sprog er der heldigvis hjælp at hente. Vi vil som pædagoger have muligheder for at kunne arbejde med alternative og supplerende kommunikative hjælpemidler, for at understøtte barnets kommunikation.

Litteraturliste

Bøger:

- Sørensen, red. af Mogens: Dansk, kultur og kommunikation – Et pædagogisk perspektiv, akademisk forlag, 1.udgave, 4. oplag 2008
- Gade, af Henrik W: Hverdagen med et retarderet barn – En praktisk håndbog for forældre, lærer, pædagoger og familien, Special-pædagogisk forlag, 1.udgave, 1. oplag, 2005
- Weirsøe, af Bodil: Girafsprøget – Empatisk kommunikation i pædagogisk arbejde, Social-pædagogisk bibliotek, Hans Reitzels forlag, 1. Udgave, 1. oplag, 2007

Brochure:

- Voss, af Anna, Dorte Haubro Uhrbrand og Emmy Kjellmann: Når dit barn ikke taler - Hvordan snakker i så med hinanden?
Informationspjece til forældre om Alternativ og Supplerende Kommunikation - ASK

Internetsider:

- http://www.finduddannelse.dk/Tegn_Til_Tale_Begyndere_63068.htm d. 21/10-2009 kl. 11:59
- http://www.guu-gua.dk/hvad_er_guu_gua.html d. 21/10-2009 kl. 12.00
- http://aarhuskommune.cabocomm.dk/files/aak/aak/content/filer/sociale_institutioner/handi_info/publikationer/Udviklingshaemning.pdf d. 21/10-2009 kl. 12:01
- <http://www.kommunikationsudvikling.dk/?side=36> d. 21/10-2009 kl. 12:02
- <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=20297#K4> d. 21/10-2009 kl. 13:00

Bilag 1

DDK- Projekt

Didaktiske overvejelser

Metode: SMTTE Modellen

Mål: Vi har valgt at koncentrere os om, hvordan vi som pædagoger kan kommunikere med et barn uden verbalt sprog. Vores mål er at opnå indblik i alternativ kommunikation samt at observere, afprøve og evaluere børnehavens metoder.

Sammenhæng:

Vi har valgt at beskæftige os med alternativ kommunikation, da det var noget ingen af os havde stort kendskab til og det var noget vi alle interesserede os for.

Vi har valgt at fokusere på børn inden for specielområdet, da vi mener, at det har stor betydning at pædagoger begynder at arbejde tidligt med kommunikation i forhold til børn uden verbalt sprog.

Børnene vi har valgt at tage udgangspunkt er to tvillinge-drenge på fem år, som kun kommunikerer med ganske få lyde og ved at henvende sig dem der kan dække deres behov. Drengene har fået udredt diagnosen mentalt retarderet og udviklingsforstyrrelse uden specifikationer. Ifølge pædagogerne er drengen mentalt udviklet som et barn på 6-9 måneder. Drengene udviser tegn på autisme, men pga. af deres retardering, kan de ikke få stillet diagnosen autisme.

Pædagogerne har afprøvet diverse former for alternativ kommunikation, men drengene er ikke modtagelige overfor disse metoder. Gennem kropssprog og et-to ords sætninger kan pædagogerne kommunikere med drengene, men de er stadig lidt i tvivl om hvor meget drengene forstår.

Pædagogerne kommunikerer med drengene via kropssprog, lyde og tegn. Ud fra Kuno Bello testen er drengene vurderet til at funktionsevne der svarer til et barn på 6-9 måneder. Pædagogerne arbejder med drengene ud fra det stadie de er på dvs. de benævner de ting de anvender og sætter ord på alt hvad de gør. Pædagogerne forsøger at anerkende drengene ved at sætte ord på de lyde drengene kommer med.

Pædagogerne forsøger at kommunikere gennem guidning med få ord, da drengene har svært ved at kapere for mange ord af gangen. Pædagogerne har en antagelse om at drengenes hjerne fungerer som en kasse, hvor der kun er plads til et begrænset kapacitet. Derfor arbejder pædagogerne med kun at give dem de mest nødvendige ord.

Tiltag:

Da vi selv kun har ganske lidt kendskab til alternativ kommunikation, har vi svært ved at gå ud og afprøve forskellige metoder på børnene. Vi har derfor valgt at tage udgangspunkt i de metoder pædagogerne i institutionen anvender. Vi vil afprøve om drengene reagerer på de samme beskeder, når vi henvender os til dem, frem for pædagogerne.

Vi vil iagttage drengene fra morgenstunden, da det tidspunkt drengene kan koncentrere sig mest og pædagogerne derved har den bedste mulighed for at kommunikere med dem.

Vi har gjort os nogle overvejelser omkring, hvordan spisesituationen foregår i forhold til om drengene skal have faste rammer og ro under måltidet og om der forekommer kommunikation.

Vi har fået mulighed for at overvære en time hvor talepædagogen arbejder med drengenes kommunikation. Det bliver interessant at observere hvilke redskaber og metoder hun bruger til at kommunikere med drengene. Det bliver spændende at høre hvilke mål hun har og hvor hun gerne vil hen med arbejdet med drengene.

Tegn:

Da selve målet er svært at opnå, vil vi kigge nærmere på hvilke tegn drengene udviser i forhold til de beskeder de får, om de forstår hvad vi siger og reagerer derpå.

Evaluerings:

Efter vores forbesøg havde vi gennem pædagogerne fået indtryk af at drengene rent kommunikativt var meget dårlig fungerende. Under vores andet besøg fik vi et helt andet indtryk af drengenes evner til at kommunikere. De viste stor interesse for at kommunikere med os. Vi har en antagelse om, at den ene af drengene viste oprigtig begejstring for at kommunikere med os og af denne grund henvendte han sig hele tiden. Vi havde inden haft en forestilling om at børnene ikke ville deltage i de sanglege pædagogerne dagligt lavede med dem. Dette fik vi afkræftet, idet børnene deltog aktivt i sanglegene og så ud til at nyde de genkendelige sange. Vi observerede at drengenes havde lettest ved at vedholde koncentrationen, når de lå på ryggen med benene ind mod pædagogen. På denne måde kunne pædagogen også lettere skabe øjenkontakt med drengene og opretholde kommunikationen.

På forbesøget fik vi at vide af pædagogerne at de var meget i tvivl omkring hvor meget drengene egentligt er bevidste om hinandens eksistens. Ved vores næste besøg fik vi et andet indtryk, idet drengene var klar

over hinandens tilstedeværelse på legepladsen. Drengene var i kontakt med hinanden, da de anvendte det samme legetøj og udvekslede det mellem hinanden.

Drengene var gode til at undgå konflikter. Et eksempel på en situation, var da begge drenge var interesserede i den samme skovl. I stedet for at komme i konflikt med hinanden over denne skovl, henvendte den ene af drengene sig til pædagogen og førte hende hen til en låge, hvor han vidste der lå nogle andre skovle. I dette eksempel er der en form for kommunikation mellem barnet og pædagogen. Drengen viser tydeligt, at han har behov for noget, som pædagogen skal hjælpe ham med.

Ved vores tredje besøg var vi ude at overvære en spisesituation. En af drengene gav selv udtryk for, at han var sulten, ved at sige spise. Pædagogerne gav drengene lov til at komme ind og guidede dem ude fra legepladsen, ind i garderoben, ud at vaske hænder og ind til spisebordet. Forløbet var meget rutinepræget og gav nogle trygge omgivelser for drengene at være i, hvilket gjorde at de var meget rolige under hele spisesituationen.

På vores fjerde besøg Havde vi planlagt at vi selv skulle lave en aktivitet sammen med drengene. For at det skulle være noget, de havde lyst til at deltage i havde at synge nogle genkendelige sanglege og introducere en ny. Vores hensigt var at observere om drengene havde lyst til at deltage sammen med os, frem for pædagogerne. Endvidere ville vi prøve at skabe en kommunikation gennem sangene.

Vi startede med de genkendelige sange ("Hjulene på bussen"), for at skabe en tryk stemning og få dem motiveret til at deltage. Drengene gjorde tegn til at de vidste hvad der skulle foregå. Vi havde placeret os, som pædagogerne normalt gør når de synger med drengene, hvilket drengene hurtigt opfattede. Gennem deres kropssprog gav de udtryk for at de gerne ville synge sangen flere gange, ved at vise nogle genkendelige fagter fra sangen. Samtidig gjorde den ene opmærksom på, at vi skulle fortsætte ved at gentage "syng" flere gange.

Vi ville afprøve en ny sang, som drengene ikke var vant til at synge og havde valgt "Mon du bemærket har", som også indeholdt fagter. Drengene viste stor begejstring bl.a. kom den ene dreng, som normalt er lidt tilbageholden, hen og tog fat i en af os, for vise en af fagterne for derigennem at fortælle, at han gerne ville høre sangen igen. Vi stoppede bevidst efter hver sang for at få dem til at kommunikere, om de synge mere og evt. hvilken sang de gerne ville synge. Vi oplevede at de var meget begejstrede for at synge sammen med os.

Vores aftale med talepædagogen blev desværre aflyst. I stedet valgte pædagogerne at demonstrere en arbejdssituation med en af drengene. Talepædagogen anvender peccs i den overbevisning at drengene er modtagelig overfor denne kommunikationsmetode. Pædagogerne har flere gange givet udtryk for at denne metode ikke virker, når de anvender den, men at talepædagogen fortsat gør et ihærdigt forsøg på at få drengene til at kommunikere via peccs. Vi havde den samme oplevelse som pædagogerne i forhold til at metoden ikke er anvendelig overfor drengene. Vi observerede hvordan pædagogen prøvede at få drengen til forstå princippet i peccs, men at dette langt fra fungerede. Han forstod ikke sammenhængen mellem

billederne og de fysiske genstande som var illustreret på billederne. Vi havde en dårlig oplevelse af hele situationen da det var tydeligt at drengen gav udtryk for hvad han gerne ville, men valgte de forkerte billeder i forhold til hvad han ønskede.

Derimod mener vi, at peccs kan være en rigtig god måde at kommunikere på for mennesker, der forstår sammenhængen i metoden. For drengenes vedkommende skaber det blot flere frustrationer end det gør gavn, idet at de ikke får opfyldt deres ønsker.

Pædagogerne har et ønske om at anvende vores optagelser som dokumentation overfor talepædagogen, da den tydelig viser at drengene ikke er modtagelig overfor peccs.

Bilag 2

Hvad er gennemgribende udviklingsforstyrrelser

En gennemgribende udviklingsforstyrrelse beskriver en bestemt gruppe forstyrrelser. Ordet *gennemgribende* henviser til at udviklingen virker forstyrret på adskillige områder. Fx områder som kognition (evnen til tænkning og erkendelse), sprog og motoriske og sociale færdigheder. Forstyrrelsens årsag er en *hindring*, som modsat forsinkelse ikke er normal på noget tidspunkt af et barns udvikling.

Gennemgribende udviklingsforstyrrelse - herefter forkortet til GU - er et udtryk som anvendes på lige fod med ordet autismespektrum. Kategorien beskriver dog både autisme og *autismelignende* lidelser. GU skyldes neurologiske abnormiteter - hvilke er imidlertid ikke blevet endelig bevist. Der er endnu ikke blevet forsket tilstrækkeligt i lidelserne til at en bestemt årsagssammenhæng er blevet identificeret, og man regner da også med muligheden for at GU skyldes flere forskellige vilkår. Fx ved man at det er almindeligt at lidelserne forekommer i forskellige varianter indenfor de samme familier og kan derfor konkludere at der er tale om en vis grad af arvelighed. Samtidig ved man at tilstanden påvirkes af miljø, et positivt aspekt - for det vil jo sige at det er muligt at påvirke tilstanden positivt ved at skabe passende vilkår.

Det danske sundhedsvæsen er forpligtet til at anvende det internationale diagnosesystem, ICD 10 (International Classification of Diseases). Under koderne F84.0 til F84.9 findes:

Gennemgribende udviklingsforstyrrelser (GU)

F84.0 Infantil autisme

F84.1 Atypisk autisme

:

F84.5 Asperger's syndrom

:

F84.8 Anden gennemgribende udviklingsforstyrrelse

F84.9 Gennemgribende udviklingsforstyrrelse, uspecificeret

Gennemgribende udviklingsforstyrrelse, uspecificeret (GUU) har koden F84.9, og *anden gennemgribende udviklingsforstyrrelse* (GUA) har koden F84.8. GUU er en midlertidig diagnose som gives indtil man har endelig fastslået hvilken GU, der er tale om. Dvs. at når barnet er færdigdiagnosticeret skal der foreligge en specifik diagnose. Hvis man kan udelukke de øvrige gennemgribende udviklingsforstyrrelser, gives diagnosen GUA.

Diagnoserne med laveste nummer til og med Asperger's Syndrom betragtes i dag generelt som autisme, mens GUA betragtes som en *autismelignende tilstand*. Asperger's syndrom og GUA kaldte man førhen under ét for infantil grænsepsykose.

Samtidig med GUA kan der optræde andre lidelser som OCD (Obsessive-Compulsive Disorder = tvangstanker og tvangshandlinger), ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder = opmærksomheds- og hyperaktivitetsforstyrrelse) og andet.¹³

¹³ <http://www.rolan.dk/gua/> klik på Se osse denne tekst om GU, GUA, GUU